

LOPPURAPORTTI

1. Toteuttajan nimi

Leader Pohjoisin Lappi ry

2. Hankkeen nimi, hanketunnus ja toteutusaika

Nimi: Meidän Maisema -investointi

hanketunnus: 38715

toteutusaika: 11.1.2017-31.12.2018

3. Yhteenvedo hankkeesta

Leader Pohjoisin Lappi toteutti teemahankkeen, jolla pyrittiin vastaamaan Peloton Pohjoisin -strategian painopisteeseen elämisen edellytykset; infra ja asuminen. Teemahanke toteutettiin koko Leader Pohjoisimman Lapin toiminta-alueella Sallasta Utsjoelle. Teemahankkeen tavoitteena oli kiinnittää huomio kylämaisemaan, sen yhteisölliseen hoitoon, hyödyntämiseen, työllistävyyteen sekä lasten ja nuorten kotiseudulla viihtymiseen. Teemahankkeella pyrittiin edistämään seuraavanlaisia toimenpiteitä: kyläalueiden maisemallisten solmukohtien ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden kohteiden yhteisöllistä tai uudella toimintatavalla toteutettua hoitoa, pitkäjänteisiä maiseman- ja vesienhoidon toimenpidesuunnitelmia, joiden tavoitteena on asumisviihtyvyyden lisääminen sekä kylän asukkaille tärkeiden vesistöjen kunnostuksen suunnittelua ja toteutusta. Toimenpiteiden edellytyksenä oli lisäksi, että ne lisäävät yhteisöllisyyttä, innostusta ja osaamista. Erityisesti etsittiin uudenlaisia, monistettavia tapoja ympäristönhoitoon sisältäen maiseman- ja vesienhoidonsuunnittelun.

Teemahankkeen koordinointi hoidettiin samanaikaisesti toteutetulla Meidän Maisema- kehittäminen teemahankkeen sisälle varatulla koordinaatio osiolla.

4. Raportti

4.1. Hankkeen tavoitteet

Hankkeen tavoitteena oli toteuttaa Manner-Suomen Maaseudun kehittämisohjelma 2014 – 2020 Leader -toiminnan mukaista paikallista kehittämisstrategiaa Peloton Pohjoisin 2014-2020. Hanke toteutti strategian painopistettä elämisen edellytykset -palvelut, infra ja asuminen. Strategian toteuttamisen keinoista hanke toteutti yhteisöllisyys ja innostus sekä osin uutta etsimässä- kokeiluja ja rohkeutta.

Laajemmat tavoitteet:

- kyläalueiden viihtyvyyden ja vetovoimaisuuden lisääminen asuin- ja matkailuympäristönä
- maisemallisesti ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden kylämaisemien ennallistaminen
- maiseman merkittävyyden ymmärryksen lisääminen
- luonnon monimuotoisuuden edistäminen
- uudentyyppisten maisemanhoitotapojen kokeilu ja ratkaisujen löytäminen

- vesien kunnostukseen liittyvien toimenpiteiden edistäminen
- kyläalueen vesistöjen tilan parantaminen viihtyvyyden ja elinvoiman näkökulmasta
- innovatiivisten ratkaisujen löytäminen kylämaiseman ja vesienhoidon toimenpiteisiin
- uusien työmahdollisuuksien kokeileminen maiseman- ja ympäristönhoitotöistä
- lasten- ja nuorten osallistaminen ympäristönhoitoon
- maanomistajien, kyläläisten, maaseutuyrittäjien ja matkailuyrittäjien sekä uusien asukkaiden ja paikallisten yhteistyön edistäminen ja yhteistyön merkityksen esille nostaminen
- tarjota apua kyläympäristöön liittyvien hankkeiden eteenpäin viemisessä
- ympäristönhoitoon ja rakennusperinnön kunnostukseen liittyvistä tukimahdollisuuksista tiedottaminen ja opastus

Konkreettiset tavoitteet

- rahoittaa ympäristönhoitoon liittyviä investointitoimia noin 10 kappaletta. Määrä riippuu yksittäisten toimenpiteiden kustannusarviosta ja vastikkeettoman työn määrästä
- hyvinvointia ja alueen viihtyvyyttä tukevan infran parantaminen yhteisöllisen maiseman- ja ympäristönhoidon keinoin, 2 kohdetta

4.2. Toteutus

- toimenpiteet

Hanke hyväksyttiin Leaderin hallituksessa 15.12.2016 (195§ Meidän Maisema -teemahanke, toteutusaika 1.1.2017-31.12.2018)

Hanke toteutusaika oli 11.1.2017- 31.12.2018

Hankkeen tiedottaminen ja aktivointi toteutettiin kevään 2017 aikana. Aktivointitilaisuuksia järjestettiin yhteensä yhdeksän kappaletta, joihin osallistui yhteensä 159 henkilöä. Alla tilaisuudet:

- 16.2 Vuojärvi, 11 hlö
- 28.2. Karigasniemi, 18hlö
- 29.2 Utsjoki, 17hlö
- 2.3 Kemijärven kylien ilta, 20hlö
- 26.3 Orajärvi, 15hlö
- 28.3 Kursu, 13hlö
- 30.3 Salla, 12hlö
- 18.4. Inarin kylien neuvosto, 13hlö
- 25.4 Kemijärven kylämaisemat kuntoon-tilaisuus, 40hlö

Aktivointitilaisuudet järjestettiin mahdollisuuksien ja tarpeen mukaan yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Tavoite oli tuoda tietoa maiseman merkityksestä asukkaiden viihtyvyyteen, tietoa eri rahoitusmahdollisuuksista ja käytettävissä olevaa tutkimustietoa ELY-keskuksesta kylätasolle. Tiivistä yhteistyötä tehtiin muun muassa ELY-keskuksen maisema- ja vesiasioista vastaavien kanssa.

Aktivointitilaisuuksien lisäksi teemahankkeen hausta tiedotettiin teettämällä mainostoimistolla sähköinen ja paperinen mainos, laatimalla julkaisuvapaa tiedote ja

tiedottamalla suoralla sähköpostikontaktoinnilla ja Facebook -sivujen kautta. Mainokset liitteen 1. ja 2.)

Toimenpiteiden hakuaika oli 12.5.2017 saakka. Hakemuksia investointitoimenpiteiksi tuli yhteensä kuusi, joiden yhteenlaskettu kustannusarvio oli 42 260, 85€. Toimenpiteitä hakivat seuraavat tahot:

Kursun kyläseura ry
 Orajärven alueen Osakaskunta
 Pyhäjärven Jakokunta
 Tapionniemen kyläseura ry
 Vuojärvi-seura ry
 Vuostimon kyläseura Kuppulat ry

Liitteenä 3. tarkempi koonti

Leader Pohjoisimman Lapin hallitus valitsi rahoitettavat toimenpiteet 30.5.2017 kokouksessa (80§ Meidän maisema -investointi). Kaikki hakemukset hyväksyttiin.

Toteutusaika toimenpiteille oli 1.5.2017-31.12.2018. Taloussihteeri laati toimenpiteiden toteuttajille ohjeistuksen toteutusta ja maksatusta varten.

Toimenpiteet toteutuivat seuraavasti:

Kursun kyläseura ry
 Yhdistys hankki yhteiseen käyttöön kaislaniittokoneen, kaislaharavan, käsikaislaharavan sekä moottorisahan, raivaussahan ja kypärät. Hankkeessa koulutettiin kyläläisiä koneiden ja laitteiden käyttöön ja innostettiin kylämaiseman hoitoon. Yhteistyötä tehtiin Kursun Osakaskunnan kanssa. Kyläläiset innostuivat hankkeen myötä maisemanhoitoon. Hankkeen aikana niitettiin Keski- ja Pääjärveä ja raivattiin Kotijärven laidunta.

Orajärven alueen Osakaskunta
 Yhdistys ei toimittanut maksatushakemusta

Pyhäjärven Jakokunta
 Kesällä 2017 rakennettiin kaksi nuottauslauttaa, bensakäyttöinen perämoottori ja käsikäyttöiset vinssit. Nuottauslautoilla kunnostetaan Pelkosenniemen Pyhäjärveä poistamalla vähempiarvoinen kala. Nuottia voidaan hyädyntää myös pienimuotoisten venereittien ruoppauksessa. Nuottalautojen rakentaminen toi toimintaan mukaan uusia henkilöitä.

Tapionniemen kyläseura ry
 Yhdistys hankki raivaussahan, eri teriä, kantovaljaat ja kypärän kylän maisemanhoitoon. Toimenpiteessä raivattiin kylätalon välittömässä läheisyydessä sijaitseva vanha urheilukenttä ja tehtiin tarvittavat maansiirtotyöt. Lisäksi raivattiin vanha valaistu urheilukentältä lähtevä kuntopolku ja tehtiin pitkospuita noin 150 metriä märeille kohtaa polkua. Hankkeen kustannusarvio toteutui pienempänä, koska pitkospuut saatiin edullisesti paikalliselta metsäkoneyrittäjältä.

Vuojärvi-seura ry

Yhdistys avarsi kylämaisemaa raivaustyöllä ja rakentamalla lammassaidan keskeiselle paikalle kylää, jotta maisema pysyy avarana myös jatkossa. Maisemanhoitoraivausta ja traktorityötä ostettiin paikalliselta yrittäjiltä. Talkootyönä tehtiin raivastähteen keruuta ja lammasaidan pystytys. Yhdistys teki yhteistyötä Metsänhoitoyhdistyksen kanssa, josta saatiin neuvontaa työlle.

Vuostimon kyläseura Kuppulat ry

Hankkeessa raivattiin Kemijärven Vuostimon kylän kylämaisemaa Pyhäjoen sillalta Sahan rantaan viihtyvyyden lisäämiseksi. Raivaustyö toteutettiin pääasiassa talkootyönä. Osa raivaustyöstä teetettiin konetyönä. Kesäajaksi palkattiin kaksi kylän nuorta risujen keruuseen 60 tunniksi. Sahanrantaan tehtiin lammasaita, jotta maisema säilyy myös jatkossa avoimena. Haasteena toteutuksessa oli raivaustyön työllistävyys ja siihen talkoolaisten saaminen kylästä.

- resurssit

Hankkeen koordinointi hoidettiin Meidän Maisema -kehittämishankkeen kustannusarvioon varatulla hankeneuvojan työpanoksella. Hankeneuvojan työpanosta oli varattu hankkeen koordinointiin 10 kuukauden ajalle 30% kuukaudessa. Muiden Leader-ryhmän työntekijöiden palkkoja ei jyvitetty hankkeelle, vaikka taloussihteeri hoiti hankkeiden toteutusaikaisen neuvonnan ja maksatusneuvonnan. Hankeneuvojan työpanos hankkeelle painottui teemahankkeen alkuun ns. aktivointiin.

- kustannukset ja rahoitus

Meidän Maisema -investointi hankkeelle haettiin rahoitusta alun perin yhteensä 57 495,62€, joka sisälsi koordinoinnin osuutta 7575,00€. Kustannusarvioon haettiin hankkeessa muutos siten, että koordinointi siirrettiin kokonaisuudessaan Meidän maisema -kehittäminen teemahankkeeseen. Muutoksen jälkeen hankkeen kustannusarvio oli 42 260, 85€, josta julkisen tuen osuus on 27 469, 55€.

Hankkeeseen on haettu maksatusta 12.2.2018, 20.6.2018 ja loppumaksua 1/2019.

Toimenpiteet toteutuivat 12 526,00€ haettua pienempänä. Toteutus toimenpiteittäin alla olevassa taulukossa.

	Hakijataho	Haettu kone	Haettu rakentaminen	Yhteensä	Toteutunut kone	Toteutunut rakentaminen	Yhteensä	Julkinen tuki	Raha	Talkoo	Erotus
1	Pyhäjärven Jakokunta	500,00	4413,23	4913,23	500,00	4396,78	4896,78	3182,91	667,43	1046,44	16,45
2	Tapionniemen kyläseura ry	1661,54	4178,46	5840,00	1653,85	1907,69	3561,54	2315,00	0,00	1246,54	2278,46
3	Kursun kyläseura ry	9823,08	0,00	9823,08	7899,28	0,00	7899,28	5851,00	0,00	2048,28	1923,80
4	Vuostimon kyläseura Kuppurat ry	8713,85	0,00	8713,85	0,00	7196,25	7196,25	4677,56	0,00	2518,69	1517,60
5	Vuojärvi-seura ry	0,00	6707,69	6707,69	0,00	6181,00	6181,00	4017,65	803,53	2163,35	526,69
6	Orajärven alueen osakaskunta	6263,00	0,00	6263,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	6263,00
	Yhteensä	26961,47	15299,38	42260,85	10053,13	19681,72	29734,85	20044,12	1470,96	9023,30	12526,00

- raportointi ja seuranta

Toimenpiteet toteuttajat laativat loppuraportin hankkeistaan. Hankkeen ohjausryhmä kokoontui hankkeen lopussa, koska toimenpiteet toteutuivat hyvin eritahtisesti kahden kesän aikana ja selkeää tarvetta kokoontumiselle ei ollut. Hankkeiden toteutusta seurasi taloussihteeri samalla kuin hän neuvoi hankkeiden maksatuksessa.

- toteutusolehdukset ja riskit

Meidän maisema -kehittämiseen oli varattu koordinoitiosuuteen palkka ja ostopalvelurahaa. Koska oli tiedossa riski, että yksittäisten toimenpiteiden toteutuksessa voi tulla yllätyksiä ja koordinoitiosuus on riippuvainen toimenpiteiden toteutuksesta (ei saa ylittää 25% toimenpiteiden kustannuksista), ei hankkeeseen varattua ostopalvelurahaa ja koordinoitiosuutta uskallettu käyttää kokonaisuudessaan. Hankkeeseen ei ollut näin edellä mainitusta syystä tarpeeksi henkilöstöresurssia, joka olisi ollut tarpeen kaikkien sille asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Yksittäiset kylät olisivat tarvinneet ilmeisemmin enemmän tukea toimenpiteiden toteutukseen, koska maisemanhoito oli useille yhdistyksille uudenlaista toimintaa. Erityisesti raivaustähteiden keruun suuritoisuus yllätti monet toimenpiteiden toteuttajat, samoin apua tarvittiin lammassaidan teon suunnitteluun.

4.3. Yhteistyökumppanit

Kursun kyläseura ry
 Orajärven alueen Osakaskunta
 Pyhäjärven Jakokunta
 Tapionniemen kyläseura ry
 Vuojärvi-seura ry
 Vuostimon kyläseura Kuppulat ry
 Lapin ELY-keskus maaseuturahasto
 Lapin ELY-keskus luonto- ja ympäristövastuualue

4.4. Tulokset ja vaikutukset

Hankkeen aktivointitilaisuudet olivat onnistuneita ja yhteistyö ympäristö- ja luonnonvara vastuualueen kanssa oli antoisaa. Yhteistyötä tehtiin mm. ylitarkastaja Marjut Kokon, vesitalousasiantuntija Reijo Kallioniemen ja hydrobiologi Annukka Puro-Tahvanaisen kanssa. Yhteistyötä tehtiin myös Lapin ELY-keskuksen maaseuturahaston asiantuntija Anna- Kaisa Teurajärven kanssa lähinnä koordinoitihankkeen byrokraatiaan liittyen.

Toimenpiteiden tavoitteena oli erityisesti kiinnittää kyläläisten huomio maisemaan ja innostaa sen omaehtoiseen kunnostamiseen ja kehittämiseen. Kustannuksiltaan pienillä toimenpiteillä saatiin useassa kylässä avarrettua ja siistittyä kylämaisemaa tai kylän vesistöä. Jo valintakriteereissä painotettiin sitä, että työ keskittyy maisemallisiin avainkohtiin ja että toimenpiteillä on jatkuvuutta ja vaikuttavuutta. Tähän tavoitteeseen myös päästiin. Vuojärvellä ja Vuostimossa rakennettiin lammassaidat kylän keskiöön vesistöjen ääreen, joiden vuosittaisella laidunnuksella saadaan maisema pysymään myös avarana. Kylän keskiössä olevilla laiduneläimillä on myös kylää

elävöittävä vaikutus. Tapionniemessä urheilukentän ja kuntopolun kunnostus ovat osa kokonaisvaltaista kylän elävöittämistä. Kyläseura on kunnostamassa kylätalokäyttöön Tapionniemen vanhaa koulua, joka on lisännyt merkittävästi kylän yhteisöllisyyttä. Yhteisen raivaussahan ja turvavarusteiden hankkiminen mahdollistavat jatkossakin yhteisten alueiden kunnossapidon. Kursussa vesien kunnostukseen liittyvällä kalustolla saadaan toteutettua jatkossa talkootyönä vesistöjen kunnostusta vesistöissä, jotka jo pitkään ovat huolettaneet kylien asukkaita. Pyhäjärven vesistön kunnostustoimiin saatiin jatkuvuutta osakaskunnan omilla nuottauslautoilla. Järven kunnossapidolla on merkitystä sen sijaitessa keskellä vakituista ja loma-asutusta.

Kursun, Vuojärven ja Pyhäjärven vesistöhankeisiin saatiin osaamista ja tutkimustietoa ELY-keskuksesta, joka oli kylille uusi yhteistyötaho.

Maisemanhoitotyöt, niin maalla kuin vedessä, ovat hyvin ihmistyövaltaisia vaatien runsaasti yhteisöllistä talkootyötä. Kylässä, jossa talkoolaisia ei ole riittävästi, maisemanhoitopainotteisen hankkeen toteuttaminen on vaikeaa. Vastaavasti kylissä, joissa talkoolaisia on, lisää ihmistyövaltainen ja fyysinen talkoilu lisää merkittävästi yhteishenkeä, koska kaikille tekijöille riittää töitä. Raivaustähteiden keruu ja hävittäminen on myös suuri haaste ja vaatii aina sen, että kustannuksissa varaudutaan koneella tehtäviin siirtoihin tai mikäli raivaustähteet poltetaan, tulee siihen varata kymmeniä talkootyötunteja.

5. Esitykset jatkotoimenpiteiksi

Talkoopainotteisia maisemanhoitohankkeita tulisi pystyä toteuttaman myös jatkossa. Haasteen tuo ikääntyvä väestö ja laiduneläinten vähäisyys alueella sekä pitkät välimatkat. Myös pirstoutunut maanomistajuus on merkittävä haaste hankkeiden suunnitteluvaiheessa. Tähän tulisi kiinnittää huomiota valtakunnan tasolla. Kylissä voi olla hyvinkin pieniä maa-alueita, joissa on kymmeniä omistajia. Omistajien tavoittaminen maisemanhoitolupien saamiseksi on aikaa vievää ja vaativaa esim. kuolinpesän omistamista maa-alueista ei löydy tarkempia omistajatietoa kiinteistörekisterijärjestelmästä. Kyliin hankittu kalusto tulee olla jatkossa kyläläisten avoimessa käytössä, jotta maisemantyo kylissä tulee jatkumaan.

Toiveena on, että uudella ohjelmakaudella jatkuvat erilaiset kylämaiseman ja luonnon monimuotoisuutta tukevan tukimuodot, joka tukee niin laiduntamisesta riippuvaisia eläintiloja, innostaa alkutuotannon pariin tuomalla tiloille kannattavuutta, että edistää kylien säilymistä maisemallisesti vetovoimaisina ja monimuotoisina.

Liitteet: lehtijutut